

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss:
67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 9. oktobrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk –
Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums
Nr. 101/2024),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Šķīrējtiesu likuma 14. panta otro daļu, 41. panta trešo daļu un 58. panta otro daļu (redakcijā, kas bija spēkā no 2017. gada 1. marta līdz 2024. gada 3. jūlijam) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no [datums].

2. Šķīrējtiesu likuma 14. panta otrā daļa noteica, ka par šķīrējtiesnesi var iecelt jebkuru pilngadīgu personu, kas rakstveidā piekritusi būt pastāvīgās šķīrējtiesas šķīrējtiesnešu sarakstā un atbilst noteiktajām prasībām.

Atbilstoši Šķīrējtiesu likuma 41. panta trešajai daļai pierādīšanas līdzekļi šķīrējtiesā varēja būt pušu paskaidrojumi, rakstveida pierādījumi (rakstveida dokumenti, audioieraksti, videomagnetofona lentes, elektronisko datu nesēji, digitālie videodiski u.c.), lietiskie pierādījumi un ekspertu atzinumi.

Savukārt saskaņā ar Šķīrējtiesu likuma 58. panta otro daļu, ja šķīrējtiesas spriedums bija izpildāms Latvijā, bet netika labprātīgi pildīts, ieinteresētā puse bija tiesīga Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā vērsties rajona (pilsētas) tiesā ar pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu pastāvīgās šķīrējtiesas sprieduma piespiedu izpildei.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normu satversmība, tādēļ pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums ir formāli izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2023. gada 23. februārī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-03-01 “Par Civilprocesa likuma 534., 534.¹, 535., 536. un 537. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – lieta Nr. 2022-03-01).

Civilprocesa likuma 534. panta pirmā daļa redakcijā, kas bija spēkā sprieduma lietā Nr. 2022-03-01 pieņemšanas brīdī, līdzīgi izskatāmajā pieteikumā apstrīdētajai Šķīrējtiesu likuma 58. panta otrajai daļai noteica: ja šķīrējtiesas spriedums izpildāms Latvijā un labprātīgi netiek pildīts, ieinteresētā puse

pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu pastāvīgās šķīrējtiesas sprieduma piespiedu izpildei var iesniegt rajona (pilsētas) tiesā pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, – pēc parādnieka dzīvesvietas vai juridiskās adreses vai pēc šķīrējtiesas sprieduma izpildes vietas.

Lietā Nr. 2022-03-01 Satversmes tiesa atzina Civilprocesa likuma 534., 534.¹, 535., 536. un 537. pantu, ciktāl tas neparedzēja šķīrējtiesas procesa uzraudzību gadījumos, kad ieinteresētā puse ilgstoši nevēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā šķīrējtiesas sprieduma izpildei, kad šķīrējtiesas spriedums atzīstams un izpildāms ārvalstīs vai kad šķīrējtiesas sprieduma izpildei nav nepieciešams vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu, par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2024. gada 1. marta.

Pēc sprieduma lietā Nr. 2022-03-01 Saeima ar 2024. gada 6. jūnija likumu “Grozījumi Civilprocesa likumā” grozīja Civilprocesa likuma 66. nodaļu, attiecīgajās likuma normās paredzot arī kārtību, kādā var apstrīdēt šķīrējtiesas spriedumu. Vienlaikus Saeima ar 2024. gada 6. jūnija likumu “Grozījumi Šķīrējtiesu likumā” papildināja Šķīrējtiesu likuma 51. pantu ar trešo daļu, kas paredz, ka šķīrējtiesas spriedumu var apstrīdēt Civilprocesa likuma 66. nodaļā noteiktajā kārtībā. Savukārt Šķīrējtiesu likuma 58. panta otrā daļa tika grozīta, paredzot, ka puse var Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar pieteikumu par šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanu. Minētie grozījumi Civilprocesa likumā un Šķīrējtiesu likumā stājās spēkā 2024. gada 4. jūlijā.

Izskatāmajā pieteikumā Pieteikuma iesniedzēja apstrīd Šķīrējtiesu likuma 58. panta otro daļu redakcijā, kas bija spēkā no 2017. gada 1. marta līdz 2024. gada 3. jūlijam. Proti redakcijā, kas bija spēkā laikā, kad Satversmes tiesa pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-03-01, un neparedzēja puses tiesības vērsties ar pieteikumu tiesā par šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanu. Pieteikuma iesniedzēja prasījumu par Šķīrējtiesu likuma 58. panta otrās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. pantam saista ar apstākli, ka Pieteikuma iesniedzējai nav iespēju apstrīdēt šķīrējtiesas spriedumu rajona (pilsētas) tiesā, liekot tai gaidīt, vai un kad ieinteresētā puse vērsīsies rajona (pilsētas) tiesā ar pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu šķīrējtiesas sprieduma piespiedu izpildei.

Kolēģija secina, ka, lai arī Satversmes tiesa lietā Nr. 2022-03-01 vērtēja Civilprocesa likuma normu atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, tomēr tā pēc būtības jau ir izvērtējusi prasījumu par likumdevēja pienākumu

paredzēt šķīrējtiesas procesa uzraudzību, tostarp tiesības apstrīdēt šķīrējtiesas spriedumu rajona (pilsētas) tiesā.

Līdz ar to prasījums par Šķīrējtiesu likuma 58. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir uzskatāms par izspriestu.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā pamatot, ka ir aizskartas pieteikuma iesniedzēja Satversmē ietvertās pamattiesības.

Personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētas pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*).

Pastāvīgā šķīrējtiesa 2024. gada 23. februārī taisīja spriedumu, ar kuru no Pieteikuma iesniedzējas par labu kreditoram piesprieda samaksāt nomas maksas parādu, līgumiskos procentus un likumiskos procentus, kā arī šķīrējtiesas procesa izdevumus un tiesāšanās izdevumus.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Šķīrējtiesu likuma 14. panta otrā daļa aizskāra tai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības. Proti, tā esot ierobežojusi Pieteikuma iesniedzējas tiesības izvēlēties šķīrējtiesnesi, jo tas esot bijis jāizvēlas no ierobežota pastāvīgās šķīrējtiesas šķīrējtiesnešu saraksta.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu prasa šķīrējtiesas procesā nodrošināt arī pušu līdztiesību, šķīrējtiesnešu neatkarību un objektivitāti, pušu iespēju tikt uzklautam, kā arī tiesības uz objektīvu tiesu. Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskās tirdzniecības komerciālās šķīrējtiesas parauglikums (UNCITRAL

Model Law on International Commercial Arbitration) (turpmāk – Parauglikums), kas esot šķīrējtiesu normatīvā regulējuma standarts, lai vērtētu šķīrējtiesu regulējuma atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, nenosakot ierobežojumus personām izvēlēties šķīrējtiesnesi tikai no ierobežota šķīrējtiesnešu saraksta.

Parauglikums ir visā pasaulē izmantojams šķīrējtiesu normatīvā regulējuma standarts, kura izveides mērķis bija radīt skaidrus un visaptverošus noteikumus, kas ietvertu taisnīgus un mūsdienīgus starptautiskās šķīrējtiesas standartus, kuri kā vispārēji tiesību principi būtu piemērojami dažādām pasaulē pastāvošām tiesību un ekonomiskajām sistēmām (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 15.4. punktu*). Lai arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Parauglikumam ir izteikti autoritatīvs raksturs, tomēr no tiesas judikatūras neizriet un Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi to, ka tas būtu ar tādu juridiski saistošu spēku, ka noteiktu Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertu tiesību uz taisnīgu tiesu minimālo garantiju saturu. Tādējādi tā nav pamatojusi arī to, ka no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izrietētu pušu tiesības izvēlēties par šķīrējtiesnesi jebkuru personu, kura nav iekļauta pastāvīgās šķīrējtiesas šķīrējtiesnešu sarakstā.

Līdz ar to pieteikums daļā par Šķīrējtiesu likuma 14. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Šķīrējtiesu likuma 41. panta trešā daļa aizskāra tai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības. Proti, lai arī Pieteikuma iesniedzēja un tās kreditors šķīrējtiesas līgumā neesot atteikušies no iespējas šķīrējtiesas procesā noplatināt lieciniekus, Šķīrējtiesu likuma 41. panta trešā daļa kā pierādīšanas līdzekli neesot pieļāvusi liecinieku liecības.

Pieteikuma iesniedzēja vispārīgi norādījusi, ka Parauglikums paredz iespēju šķīrējtiesas procesā noplatināt lieciniekus. Tomēr tā nav pamatojusi, ka no Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertajām tiesībām uz taisnīgu tiesu izrietētu valsts pienākums garantēt noteiktu procesuālo pierādīšanas līdzekļu veidu izmantošanu šķīrējtiesas procesā. Tādējādi nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kā Pieteikuma iesniedzējas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertu tiesību uz taisnīgu tiesu minimālās garantijas aizskāra tas, ka Šķīrējtiesu likuma 41. panta trešā daļa kā pierādīšanas līdzekli neparedzēja liecinieku liecības.

Līdz ar to pieteikums daļā par Šķīrējtiesu likuma 41. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. un 4. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 101/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina